

Asia: VN/538/2019-YM-390

Jätelain 33 §:n muuttaminen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

KIVO kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi jätelain 33 §:n muuttamiseksi (jäljempänä ”ehdotus”) ja esittää alla tarkemmat huomionsa ehdotetuista muutoksista.

Ehdotuksen tavoitteet ja vaikutukset

Ehdotuksen tavoitteena on välttää osittain peräkkäiset tai päällekkäiset hankintamenettelyt Materiaalitorissa ja HILMAssa. KIVO näkee erittäin myönteisenä sen, että ehdotuksella pyrittäisiin poistamaan eri hankinta-alustojen päällekkäisyyksiä ja vähentämään alustojen päällekkäisestä käyttämisestä hankintayksiköille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

Ehdotukseen sisältyvät ongelmakohdat liittyvät KIVOn näkemyksen mukaan pitkälti hankintalain ja jätelain sääntelyn yhteen toimivuuteen. Erityisesti TSV-palvelun tarjoamiseen sisältyvä kohtuullisuuden arviointi tulisi ehdotuksessa ottaa paremmin huomioon. KIVO katsoo, että ehdotus ei mahdollistaisi jätelain 33 §:n mukaista kohtuullisuuden arviointia, sillä hankintalaissa kohtuullisuuden arviointia ei samassa yhteydessä tunnisteta. Hankintayksikkö voisi kyllä periaatteessa hankintailmoituksessa ilmoittaa hankinnan ennakoidun arvon TSV-hintojen mukaisena, mutta hinnoitteluun sisältyvä kohtuullisuuden aspekti koskee silti hankintayksikön lisäksi muitakin toimijoita. KIVOn näkemyksen mukaan menettelyssä tulisi siis pystyä varmistamaan myös hinnan kohtuullisuuden arviointi.

KIVO edelleen huomauttaa, että vaikka ehdotus onkin hyvin tervetullut, sen avulla ei vielä ratkaista edellä kuvattua ongelmallisuutta siitä, että julkiset hankintayksiköt ovat jätelain TSV-palvelujen osalta eri asemassa kuin yksityiset jätehuoltopalveluiden hankkijat. Lisäksi ehdotus jää epäselväksi

hankinnan mahdollisen keskeyttämisen osalta. Hankintalain 125 §:n perusteella hankinta voidaan keskeyttää todellisesta ja perustellusta syystä. Esityksessä ei kuitenkaan tuoda esille, miten jätelain 33 §:ssä tarkoitettu kohtuuttomuusharkinta huomioidaan tässä kokonaisuudessa.

Ehdotus

Jätelain 33 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi (viimeinen lause): ”Jos kysymyksessä on muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuva kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu, jonka arvo on vähintään 2 000 euroa vuodessa, 1 momentissa tarkoitettun muun palvelutarjonnan puutteen toteamisen ja kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan pyynnön edellytyksenä on, että jätteen haltija on julkaissut 143 a §:ssä tarkoitettussa jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustassa tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta ja että tarjouspyyntöä vastaavaa palvelua ei ole kohtuullisesti saatavilla jätteen haltijan asettamassa vähintään 14 vuorokauden määräajassa. Velvollisuus ei koske julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä tarkoitettua hankintayksikköä, joka julkaisee hankintailmoituksen tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta mainitun lain 60 ja 101§:n mukaisesti internet-osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi.”

KIVO kiinnittää huomiota siihen, että pykälän sanamuoto ja perustelut ovat osin ristiriidassa keskenään. Esitettyyn muotoon kirjoitettuna säännös vaikuttaisi

pykäläviittaukset huomioiden koskevan vain hankintalain mukaisen kansallisen kynnysarvon tai EU-kynnysarvon ylittäviä hankintoja. Tämä tarkoittaisi, että alle kansallisen kynnysarvon jäävien hankintojen tulisi käyttää Materiaalitori-menettelyä. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan hankintayksiköllä olisi kuitenkin mahdollisuus valita kynnysarvot alittavien hankintojen osalta joko HILMA- tai Materiaalitori-menettely. Käytännön toiminnan näkökulmasta olisi selkeintä, että hankintalain kynnysarvon alittavissa jätehuollon hankinnoissa hankintayksiköt käyttäisivät Materiaalitoria.

Ehdotuksen perustelut

Ehdotuksen perusteluissa todetaan, että ”hankinnan kynnysarvon ylittyessä hankintayksiköt ovat hankintalain perusteella velvollisia kilpailuttamaan tarvitsemansa jätehuoltopalvelun ilmoittamalla siitä HILMAan. Tämän menettelyn avulla on mahdollista todentaa läpinäkyvästi markkinaehtoisen palvelutarjonnan puute: hankintailmoitukset ovat julkisia, tarjousten arviointiperusteet määritetty sekä tarjousten käsittely ja hankintapäätös perusteluineen dokumentoitu. Materiaalitorissa läpikäytävä vastaava menettely ei näin ollen olisi tarpeen markkinapuutteen osoittamiseksi.” KIVO ehdottaa, että edellä mainittua kohtaa täsmennettäisiin, sillä hankintalain esitöissä todetaan seuraavasti: ”Koska hankintamenettelyn tulee pääsääntöisesti johtaa hankintasopimuksen tekemiseen, ei hyväksyttävää olisi hankintamenettelyn aloittaminen ilman aikomusta tehdä hankintasopimusta esimerkiksi markkinatilanteen kartoittamiseksi.” Hankintamenettelyn käynnistäminen ainoastaan markkinapuutteen toteamiseksi ei siis ole hankintalain tarkoituksen

mukaan sallittua. Sen sijaan hankittaessa aidosti palveluita hankintayksikön on mahdollista keskeyttää hankinta, mikäli se ei saa lainkaan tarjouksia tai soveltuvia tarjouksia. Tällöin markkinapuute saattaa samalla tulla esille.

KIVO toteaa, että esityksessä olisi syytä täsmentää, että hankintayksiköitä koskee palveluntarjonnan puutteen osoittamisvelvoite vain yli 2 000 euron vuotuisen kynnyksarvon ylittävissä jätehuoltopalveluissa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hankintayksikön tulisi käyttää 2 000 euron vuotuisen rajan ylittävissä pienhankinnassaan joko Materiaalitoria tai HILMA-järjestelmää, jotta sille syntyy TSV-palvelun pyytämisoikeus. Vaihtoehdoista vain Materiaalitorin kautta tapahtuva menettely mahdollistaa kunnan toissijaiseen palveluun kytkeytyvän kohtuullisuusharkinnan.

Ehdotuksessa mainitaan, että mikäli hankintayksikkö ei HILMA-menettelyn kautta saisi joko lainkaan tai soveltuvia tarjouksia, se voisi edetä pyytämään kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua jätelain 33 §:n mukaisesti. Ehdotuksessa ei kuitenkaan ole tarkemmin käsitelty sitä, millaisissa käytännön tilanteissa tällainen toimintatapa olisi mahdollinen. Mikäli tarjouksia ei saataisi yhtään kappaletta, tällainen menettely toki voisi luonnollisesti tulla kyseeseen, mutta soveltuvuuden arviointi saattaa muussa tapauksessa olla haastavaa, sillä se puolestaan kytkeytyy hankintalain tarjoajan soveltuvuutta ja tarjouspyynnön mukaisuutta koskeviin pykäliin. Tähän puolestaan vaikuttaisi vahvasti se, miten tarjouspyyntö on laadittu ja millaisia laadullisia edellytyksiä tarjouspyynnössä on edellytetty, eli tarjouspyyntöjen laatimiseen tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota. KIVO katsoo, että ehdotusta ja sen perusteluja voisi edellä mainituilta osin tarkentaa nykyisestä.

Hankintalain 40 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan hankintayksikkö voi valita suorahankinnan, mikäli avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei ole saatu lainkaan osallistumishakemuksia tai tarjouksia taikka soveltuvia osallistumishakemuksia tai tarjouksia. Suorahankinnasta tulee tehdä hankintalain mukainen perusteltu päätös, josta voi valittaa markkinaoikeuteen. Suorahankintapäätöksen tekemisen jälkeen hankintayksikkö tekee hankintalain mukaisen hankintasopimuksen. Mikäli joko hankintapäätös tai hankintasopimus olisi tehty hankintasäännösten vastaisesti, tulisivat kyseeseen markkinaoikeuden määräämät seuraamukset. KIVOn näkemyksen mukaan hankintoja koskevat oikeussuojakeinot eivät kuitenkaan olisi käytettävissä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevan sopimuksen osalta, koska sen tekeminen perustuu jätelakiin, ei hankintalakiin. Siitä syystä toissijaisesta jätehuoltopalvelusta ei tulisi tehdä lainkaan suorahankintapäätöstä. Mikäli julkinen hankintayksikkö ja jätelaitos sopivat TSV-palvelusta, tekevät osapuolet Materiaalitorin kautta sopimuksen TSV-palvelusta nyt tehdyn ehdotuksen mukaisesti.

Muut toteuttamisvaihtoehdot

Muihin toteuttamisvaihtoehtoihin viitaten KIVO katsoo, että ehdotuksessa nyt valittu toteuttamisvaihtoehto on onnistunein ja selkein esitetyistä vaihtoehdoista.

Ehdotuksen voimaantulo ja toimeenpano

Ehdotuksen mukaan lain olisi tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021, jolloin myös laissa 438/2019 säädetty siirtymäaika hankintayksiköiden veloitteelle käyttää Materiaalitoria markkinaehtoisen jätehuoltopalvelun tarjonnan selvittämiseen päättyy. Ehdotuksesta ilmenee, että sen vaikutukset kohdistuvat suurimmaksi osaksi Materiaalitoriiin, ja että Materiaalitoriiin ja sen toiminnallisuuksiin tehtävät muutokset olisi tarkoitus toteuttaa syksyn 2020 kuluessa.

KIVO nostaa esille huolen siitä, onko nyt kaavailtu aikataulu kaikkien muutosten toteuttamiselle riittävä, jotta muutokset saadaan ajoissa toimimaan myös käytännön tasolla. KIVO esittääkin, että voimassa olevan jätelain mukaista siirtymäaika pidennettäisiin hankintayksiköiden osalta. KIVO painottaa, että mikäli aikataulu kuitenkin pysyisi ehdotetun mukaisena, sen kiireellisyydestä huolimatta, olisi varmistettava, että Materiaalitoriiin tarvittavat muutokset ovat toimijoiden käytössä hyvissä ajoin ennen siirtymäajan päättymistä.

Hankintayksiköitä on ehdotuksen mukaan tarkoitus tiedottaa muutoksesta ja Materiaalitorimenettelystä. Motiva Oy puolestaan vastaisi hankintayksiköiden neuvonnasta Materiaalitorin käytössä sekä käyttäjätuesta. KIVO korostaa, että muutoksen läpiviemisessä tiedottamisella ja neuvonnalla on erittäin merkittävä rooli, ja muutoksen jälkeenkin tulisi pyrkiä varmistamaan, että käyttäjätukea on riittävästi saatavilla.

Kuismin Anni
Suomen Kiertovoima ry